
Vergaderjaar 2021–2022

36 134

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in 2021

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 16 juni 2022

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in 2021.

De voorzitter van de commissie,
Hermans

1. Inleiding

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de commissie) is belast met de parlementaire controle op de geheime aspecten van het overheidsbeleid aangaande de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de MIVD). Omdat de door de verantwoordelijke bewindspersonen aan de commissie verstrekte inlichtingen geheim zijn, vergadert de commissie in beslotenheid. De commissie acht het van belang zich tegenover de Kamer te verantwoorden over de wijze waarop zij de haar door de Kamer toevertrouwde taak heeft uitgevoerd. In dit jaarverslag beoogt de commissie een zo transparant mogelijk overzicht te geven van haar werkzaamheden in 2021.

Het jaarverslag gaat in op de taak en de grondslag van de commissie, en geeft een korte toelichting op de verschillende (type) vergaderingen en activiteiten van de commissie, en de stukken die daar behandeld worden. Daarnaast komt de samenstelling en ondersteuning van de commissie aan bod, en de frequentie en opkomst van de vergaderingen in 2021. Tot slot geeft dit verslag een beknopt chronologisch overzicht van de in 2021 geagendeerde onderwerpen en (beleids)stukken die de commissie ontving en besprak. Vanwege het staatsgeheime karakter, betreft dit geen uitputtende opsomming van de onderwerpen die in de commissie aan de orde zijn geweest.

2. Taak en grondslag van de commissie

Uitgangspunt is dat het kabinet informatie over de AIVD en de MIVD zoveel mogelijk openbaar aan de Tweede Kamer verstrekt. In de praktijk gebeurt dit respectievelijk aan de vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en Defensie. Wanneer het belang van de staat zich tegen deze verstrekking verzet, biedt de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (hierna: de Wiv 2017) de mogelijkheid beide Kamers der Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.¹ In de Tweede Kamer gebeurt dit in de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Dit betekent dat deze commissie in principe alleen kennisneemt van staatsgeheime informatie.

Het bestaan en de samenstelling van de commissie is geregeld in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer (artikel 7.5). De commissie is belast met de parlementaire controle op de operationele taakuitvoering van de AIVD en de MIVD. Verder bepaalt de Wiv dat de commissie op de hoogte dient te worden gebracht door de verantwoordelijke Ministers der (meldingen van) misstanden bij de AIVD en de MIVD, wanneer staatsgeheime gegevens daarin een rol spelen.² Sinds de invoering van de Wiv 2017 is dit nog niet voorgekomen.

3. Vergaderingen en activiteiten van de commissie

De commissie komt minstens één keer per maand bijeen voor vergaderingen, gesprekken en werkbezoeken.

Reguliere vergaderingen

In de reguliere vergaderingen worden (beleids)stukken van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: de Minister van BZK), de Minister van Defensie en de Minister van Justitie en Veiligheid

¹ Zie artikel 12 en 113 Wiv 2017.

² Kamerstuk 34 588, nr. 3, p. 186 (MvT).

(hierna: de Minister van J&V) over de AIVD, de MIVD en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (hierna: de NCTV) besproken. Daarnaast worden gerubriceerde stukken van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten (hierna: de CTIVD), de Algemene Rekenkamer en de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (hierna: de TIB) besproken, alsook de reacties van de betreffende Ministers hierop. Tot slot wordt de commissie schriftelijk en mondeling geïnformeerd over actualiteiten, en ontvangt de commissie presentaties over specifieke thema's of landen.

In de regel wonen de betrokken Ministers (BZK, Defensie en J&V), de secretarissen-generaal van het Ministerie van BZK en van Defensie, de (plaatsvervangend) directeur-generaal van de AIVD (vergezeld door maximaal één AIVD-medewerker), de (plaatsvervangend) directeur van de MIVD (vergezeld door maximaal één MIVD-medewerker) en de (plaatsvervangend) NCTV (vergezeld door maximaal één NCTV-medewerker), de vergadering bij.

Extra vergaderingen

Extra vergaderingen worden ad hoc ingepland met de betrokken Minister(s), bijvoorbeeld naar aanleiding van een specifieke gebeurtenis.

Gesprekken

Naast de vergaderingen met de Ministers, voert de commissie gesprekken met de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. De commissie bespreekt dan onder andere de geheime bijlagen bij toezichtsrapporten van de CTIVD, gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer en gerubriceerde brieven van de TIB.

Vergaderingen in besloten kring

Bij vergaderingen in besloten kring zijn alleen de commissieleden aanwezig. Deze vergaderingen zijn over het algemeen besluitvormend van aard. Zo neemt de commissie besluiten over haar jaarplanning en haar jaarverslag, over haar werkwijze, en over specifieke onderwerpen die behandeld zijn in de reguliere vergaderingen. Daarnaast benut de commissie deze vergaderingen in besloten kring om de eerstvolgende reguliere vergadering voor te bespreken. Tot slot beslist de commissie over de behandeling van brieven van derden en over verzoeken om inzage in het archief van de commissie, of over de ontvangst van buitenlandse delegaties.

Werkbezoeken

De commissie streeft er naar jaarlijks enkele werkbezoeken af te leggen aan de AIVD, de MIVD en/of de NCTV. Daarnaast hebben de commissieleden de mogelijkheid om op individuele basis een werkbezoek af te leggen.

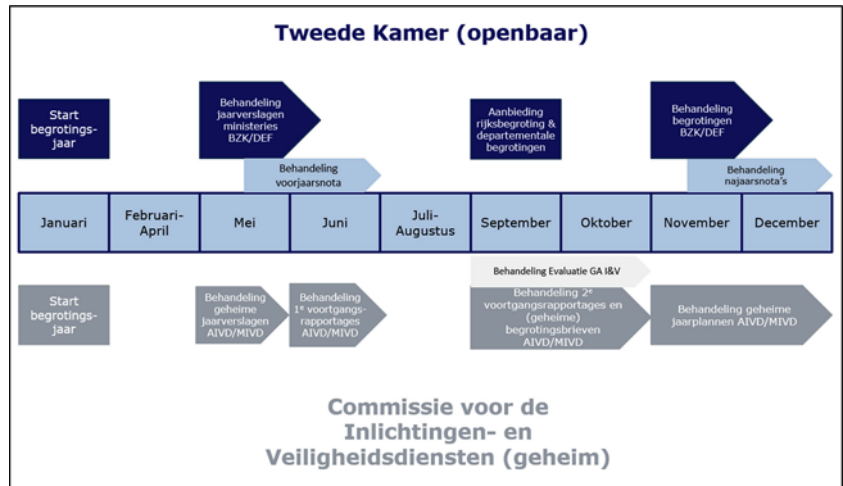
Naast de leden van de commissie zijn ook de griffier en de adviseur van de commissie aanwezig bij alle activiteiten.³ De griffier stelt verslagen op van vergaderingen en gesprekken, die de commissie vaststelt in de daarop volgende vergadering. Deze verslagen zijn staatsgeheim gerubriceerd.

³ Zie ook onder paragraaf 5.

4. Vergaderstukken van de commissie

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de verschillende (beleids)stukken die de commissie behandelt.

4.1 Begrotings- en verantwoordingsinformatie AIVD/MIVD

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid

De Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid (hierna: de GA I&V) beschrijft de behoefte aan inlichtingen vanuit verschillende behoeftestellers. De Minister-President en de Ministers van BZK en van Defensie stellen deze vast, na overleg met de Ministers van J&V en van Buitenlandse Zaken. De GA I&V bestaat uit een openbaar deel dat gepubliceerd wordt in de Staatscourant, en een geheim deel. Het geheime deel bestaat uit de onderzoeksdoelstellingen voor de komende vier jaar en de werkverdeling tussen de AIVD en de MIVD, en wordt in de commissie besproken.

Jaarplannen

De Ministers van BZK en van Defensie werken de GA I&V uit in de jaarplannen (onderzoeksplannen) voor respectievelijk de AIVD en de MIVD. Deze jaarplannen zijn vanwege hun inhoud staatsgeheim, maar worden op hoofdlijnen openbaar gemaakt en aan de Tweede Kamer aangeboden (aan de vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Defensie). De geheime jaarplannen worden door de Ministers aan de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten aangeboden.

Voortgangsrapportages

De AIVD en de MIVD leveren drie keer per jaar een voortgangsrapportage aan (waaronder een geheim jaarverslag). In deze voortgangsrapportages, die staatsgeheim gerubriceerd zijn, leggen de AIVD en de MIVD verantwoording af over de voortgang van de operationele taakuitvoering (zoals vastgesteld in de jaarplannen) over de betreffende periode.

Begrotingsbrieven

Wanneer de Tweede Kamer in september de begrotingen van het Ministerie van BZK en het Ministerie van Defensie ontvangt, ontvangt de commissie de begrotingsbrieven voor de AIVD en de MIVD. Deze brieven gaan in op de geheime aspecten van de openbare begrotingen, met aandacht voor de uitsplitsing van het budget over de verschillende onderdelen van de AIVD en de MIVD, en de trends die voor de nationale veiligheid relevant zullen zijn in het aankomende jaar. In een grafische bijlage worden de cijfers voor beide diensten inzichtelijk gemaakt.

Jaarverslagen

De AIVD en de MIVD brengen jaarlijks vóór 1 mei gelijktijdig aan beide Kamers der Staten-Generaal een openbaar verslag uit van de manier waarop de AIVD en de MIVD hun taken in het voorafgaande kalenderjaar hebben verricht. Het verslag (ook wel derde voortgangsrapportage genoemd) geeft volgens de Wiv 2017 in ieder geval volledig overzicht van de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het afgelopen jaar heeft gericht en in het lopende jaar zal richten.

In het openbare jaarverslag wordt geen melding gedaan van gegevens die zicht geven op: de middelen die de diensten inzetten in concrete gevallen, de geheime bronnen die de diensten aanwenden, en het actuele kennisniveau van de diensten.⁴ Deze gegevens kunnen de Ministers vertrouwelijk meedelen aan een of beide Kamers der Staten-Generaal. In de praktijk betekent dit dat de Ministers van BZK en van Defensie voor beide diensten een geheim jaarverslag naar de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten sturen.

4.2 Overige vergaderstukken

De commissie behandelt naast de hierboven genoemde begrotingsstukken, ook de volgende stukken.

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

De commissie behandelt de staatsgeheime versie van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (hierna: het DTN) van de NCTV. Het DTN is onder andere gebaseerd op informatie van de AIVD en de MIVD, en verschijnt twee à drie keer per jaar. De vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid behandelt de openbare versie van het DTN.

Het Cybersecuritybeeld Nederland

De commissie behandelt ook de gerubriceerde versie van het Cybersecuritybeeld Nederland (hierna: het CSBN). De NCTV publiceert het CSBN één keer per jaar en geeft hiermee inzicht in ontwikkelingen, belangen, dreigingen en weerbaarheid op het gebied van cybersecurity. Het komt tot stand in samenwerking met onder andere de AIVD en de MIVD. De vaste Kamercommissie voor Digitale Zaken behandelt de openbare versie van het CSBN.

Inlichtingenbeeld Statelijke Dreigingen

De AIVD en de MIVD stellen in principe eens in de vier jaar het Inlichtingenbeeld Statelijke Dreigingen op. Het vertegenwoordigt de gezamenlijke visie van de diensten over statelijke dreigingen tegen Nederlandse

⁴ Artikel 12 Wiv 2017.

veiligheidsbelangen. De commissie behandelde het inlichtingenbeeld voor het eerst in 2020.

Actualiteitenbrieven

De commissie ontvangt van de Ministers van BZK en van Defensie voor iedere reguliere vergadering een actualiteitenbrief. Hierin stelt de AIVD en de MIVD de commissie op de hoogte van actuele gebeurtenissen of ontwikkelingen.

Ministerbrieven met aanvullende informatie

De commissie kan de verantwoordelijke Ministers verzoeken om aanvullende informatie over een specifiek onderwerp of onderzoek. Deze informatie wordt soms mondeling gedeeld in een vergadering, maar wordt vaak ook per brief met de commissie gedeeld. De Ministers kunnen ook op eigen initiatief brieven sturen naar de commissie. Daarnaast komt het voor dat de Ministers openstaande toezeggingen afdoen per brief.⁵ Alle brieven van de Ministers gericht aan de commissie komen op de agenda van de vergadering.

Toezichtsrapporten van de CTIVD

Sommige toezichtsrapporten van de CTIVD hebben een geheime bijlage. De betrokken Minister biedt deze aan de commissie aan. De commissie bespreekt het rapport op twee momenten:

- In een gesprek met de CTIVD: De CTIVD licht het rapport toe, en beantwoordt eventuele vragen van de commissie. Dit gebeurt in afwezigheid van de Ministers.
- In een reguliere vergadering: De commissie bevraagt de verantwoordelijke Minister over de geheime bijlage van het rapport. Dit gebeurt in afwezigheid van de CTIVD.

Gerubriceerde brieven van de TIB

In 2021 ontving de commissie één gerubriceerde brief van de TIB. Deze is op 25 november met zowel de TIB als de Ministers besproken.

Gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer

De commissie behandelt ook stukken van de Algemene Rekenkamer, bijvoorbeeld gerubriceerde brieven bij de resultaten van de verantwoordingsonderzoeken, of geheime bijlagen bij rapporten. Ook deze stukken bespreekt de commissie altijd eerst met de Algemene Rekenkamer, en daarna met de betrokken Ministers.

Brieven van derden

Tot slot ontvangt de commissie brieven van burgers en instellingen met vragen, klachten of opmerkingen over de AIVD en de MIVD. De commissie besluit in de vergadering in besloten kring wat er met deze brieven moet gebeuren. De commissie ontving in 2021 geen brieven van derden.

⁵ De toezeggingen van de Ministers worden door de griffier bijgehouden in een toezeggingenlijst, die iedere reguliere vergadering geagendeerd wordt.

5. Samenstelling en ondersteuning van de commissie

Volgens het Reglement van Orde van de Tweede Kamer,⁶ bestaat de commissie uit de voorzitters van de vijf grootste fracties. Daarnaast kan de Kamer op voordracht van de commissie besluiten de commissie uit te breiden met nog (maximaal) twee fractievoorzitters. Het Reglement van Orde bepaalt verder dat als een fractievoorzitter afstand doet van zijn of haar lidmaatschap van de commissie, de Kamer op voordracht van de commissie kan besluiten dat een andere fractievoorzitter lid wordt. Tot slot sluit het Reglement van Orde uit dat een lid van de commissie ook tijdelijk Minister kan zijn. Zo kan het voorkomen dat bij een demissionair kabinet na de verkiezingen een Minister of Staatssecretaris ook fractievoorzitter is. Omdat het ongewenst is dat een lid van de commissie zichzelf als gevolg hiervan controleert, bepaalt het Reglement van Orde in deze situaties dat de fractievoorzitter in de commissie (tijdelijk) wordt vervangen door een fractiegenoot.

Rekening houdend met bovengenoemde bepalingen, zag de samenstelling van de commissie er gedurende het verslagjaar als volgt uit:

2021	VVD	D66	CDA	PVV	GL	PvdA	SP
jan	Dhr. Dijkhoff	Dhr. Jetten	Dhr. Heerma	Dhr. Wilders	Dhr. Klaver	Mw. Ploumen	Mw. Marjijnissen
feb		(vervanger van Kaag, toen demissionair minister en formeel fractievoorzitter D66)	(vervanger van Hoekstra, toen demissionair minister en fractievoorzitter CDA)				(heeft aangegeven geen zitting te willen nemen in de commissie)
mrt							
17 maart: Tweede Kamerverkiezingen							
31 maart: beëdiging nieuwe Tweede Kamer							
	3 maanden				3 maanden	3 maanden	
apr	Mw. Hermans						
mei	(vervanger van Rutte, toen demissionair MP en formeel fractievoorzitter VVD)						
jun							
jul		9,5 maanden					
aug							
sept		Mw. Kaag					
okt		Vanaf 16 sept Fractievoorzitter					
nov							
dec	9 maanden	2,5 maanden	12 maanden	12 maanden			

De commissie wordt ondersteund door een eigen staf. Deze bestaat uit een griffier, een adviseur en twee commissie-assistenten. De griffier en de adviseur dragen gezamenlijk zorg voor onder andere de voorbereiding en planning van de vergaderingen, en het opstellen van annotaties, adviezen en vergaderverslagen. Ook onderhouden zij contacten met de AIVD, de MIVD, de departementen, de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. De commissie-assistenten zijn onder andere verantwoordelijk voor het in ontvangst nemen, registreren en versturen van (post)stukken en ook de archivering daarvan. Ook plannen zij de vergaderingen in en nodigen zij de Ministers, commissieleden en derden uit voor de verschillende activiteiten van de commissie. Alle vier de stafleden zijn door de AIVD gescreend en beschikken over een Verklaring van Geen Bezwaar (hierna: een VGB).

⁶ Zie artikel 7.5 Reglement van Orde.

Ook de Dienst Analyse en Onderzoek (DAO) van de Tweede Kamer ondersteunt de commissie. Voor iedere reguliere vergadering levert een informatiespecialist een overzicht aan van nieuwsberichten gerelateerd aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten in binnen- en buitenland. De betreffende informatiespecialist beschikt niet over een VGB en heeft om die reden geen inzicht in de onderwerpen die de commissie bespreekt (anders dan wat na afloop in de jaarverslagen wordt vermeld). De informatiespecialist stelt de overzichten uitsluitend op basis van openbare bronnen op.

6. Frequentie en opkomst van de vergaderingen

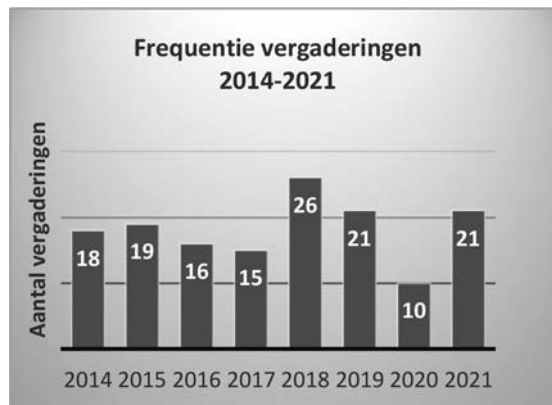
De commissie heeft in 2021 in totaal 21 keer vergaderd:

Aantal vergaderingen in 2021

Reguliere vergaderingen	9
Extra ingeplande vergaderingen (bijvoorbeeld n.a.v. een specifieke gebeurtenis)	1
Gesprekken met de Algemene Rekenkamer	2
Gesprekken met de CTIVD	1
Gesprekken met de TIB	1
Vergaderingen in besloten kring (met alleen de commissieleden)	7
Totaal 2021	21

De frequentie ligt hiermee aanzienlijk hoger dan in 2020, toen de commissie 10 keer bijeenkwam als gevolg van de maatregelen tegen het coronavirus (zie *grafiek 1*).

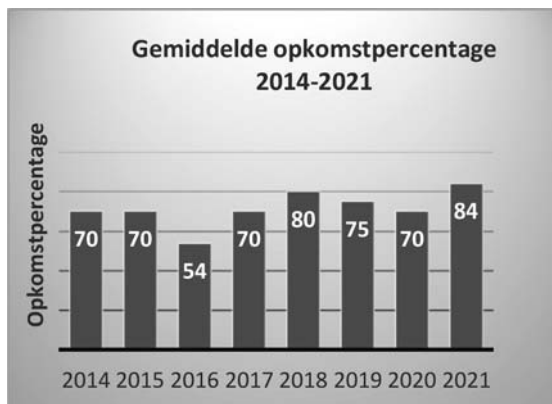
Grafiek 1

In aanvulling op bovengenoemde vergaderingen, heeft de commissie in 2021 één werkbezoek afgelegd. Tijdens dit werkbezoek aan de NCTV is de commissie uitvoerig gebriefd over de totstandkoming van het DTN en het CSBN. Twee andere in 2021 geplande werkbezoeken zijn geannuleerd.

De gemiddelde opkomst van de vergaderingen lag in 2021 op 84% (zie *grafiek 2*).

Grafiek 2

7. Chronologisch overzicht van door de commissie behandelde onderwerpen en (beleids)stukken

11 februari 2021

Reguliere vergadering

Op 11 februari 2021 kwam de commissie bijeen voor een reguliere vergadering met de Ministers van BZK, Defensie en J&V. De commissie stond stil bij het feit dat dit de laatste vergadering van de heer Dijkhoff was als voorzitter.⁷

Daarnaast gaven de AIVD en NCTV op verzoek van de commissie een presentatie over het veiligheidsbeeld rondom de verkiezingen en het verkiezingsproces. Deze presentatie ging in op de context van de coronamaatregelen, anti-overheidsextremisme, statelijke dreigingen, cyber en de aanpak van de NCTV rondom de verkiezingen.

Bij het bespreken van de actualiteitenbrief van de AIVD stelden commissieleden vragen over onder andere AQ in relatie tot Iran, een uitgereisde jihadveteraan die zich in Nederland wilde vestigen, de Terroristenafdelingen (hierna: de TA's), wahabi-salafisme in het onderwijs, vrouwen die via opvangkampen uit Syrië naar Nederland komen en tot slot een Nederlands bedrijf dat slachtoffer was van een cyberaanval uitgevoerd door een statelijke actor. Verder gaf de AIVD een nadere toelichting op de Russische inlichtingenofficieren die in december 2020 Nederland waren uitgezet vanwege spionageactiviteiten.

Bij de bespreking van de actualiteitenbrief van de MIVD vroegen commissieleden onder andere naar het bericht dat ISIS aan invloed won in Syrië en naar de rol van de ISIS-coalitie hierin. De Minister van Defensie zegde daarop toe in een volgende vergadering een briefing te geven over ISIS in Syrië. Verder informeerde de MIVD de commissie over verschillende landen die target waren geworden van desinformatie en spionage door een statelijke actor.

⁷ In maart 2021 heeft de commissie niet vergaderd in verband met de Tweede Kamerverkiezingen. Aangezien de heer Dijkhoff te kennen had gegeven niet terug te keren in de Kamer na de verkiezingen, was 11 februari zijn laatste CIVD-vergadering. Formeel was hij tot 31 maart 2021 voorzitter.

8 april 2021

Vergadering in besloten kring

Op 8 april kwam de commissie bijeen voor een vergadering in besloten kring. De commissie besprak het conceptjaarsverslag van de commissie van het jaar 2020, en stelde deze vast. Daarnaast besprak zij de samenstelling van de commissie. De fractievoorzitter van de SP had laten weten geen plaats te willen nemen in de commissie, waarmee de commissie voor de keuze stond of zij een andere fractievoorzitter wilde voordragen als lid. Daarnaast besprak de commissie de mogelijkheid om uit te breiden met nog eens (maximaal) twee leden. De commissie besloot te wachten met uitbreiding, tot er meer zicht zou zijn op de uitkomst van de (toen nog lopende) formatiegesprekken. Besloten werd de samenstelling in mei opnieuw te agenderen.

22 april 2021

Reguliere vergadering

Op 22 april 2021 kwam de commissie bijeen voor een reguliere vergadering met de Ministers van BZK en J&V. Omdat de Minister van Defensie verhinderd was, nam de Minister van BZK waar voor wat betreft de MIVD-onderwerpen.

In het kader van de actualiteitenbrief van de AIVD vroegen commissieleden onder andere naar een nadere duiding van een aanhouding van een Syrische statushouder in een Europees land, naar terugkeerders die dat jaar zouden vrijkomen, en naar wat het vervolgtraject voor deze personen inhoudt. Ook werden vragen gesteld over diverse concrete digitale aanvallen gelieerd aan statelijke actoren, over buitenlandse financiering van wahhabi-salafistische instellingen in Nederland en over wahhabi-salafistisch onderwijs, over een rechts-extremistische groepering, en de activiteiten van een buitenlandse inlichtingendienst in Nederland richting dissidenten. Tot slot sprak de commissie over de TA's en het langetermijnbeleid met het oog op vrijlatingen, en vroegen commissieleden wat daarover in het openbaar gedeeld kon worden.

In het kader van de actualiteitenbrief van de MIVD sprak de commissie onder meer over de verhoogde Russische aanwezigheid in de Krim en in het Russisch-Oekraïense grensgebied. Gevraagd werd wat er nodig is voor Rusland om in te grijpen in Oekraïne. Ook stelde de commissie vragen over de verlenging van het Duitse mandaat voor de bijdrage aan de missie Resolute Support (RS) in Afghanistan, en wat daarvan de gevolgen zijn voor de uitzending van Nederlandse militairen naar Afghanistan. De commissie informeerde verder of er al militairen uitgezonden waren vooruitlopend op een artikel 100 brief en het Kamerdebat. Het kabinet gaf aan dat dit noodzakelijk was, maar dat de daadwerkelijke inzet van militairen pas plaats zou vinden na het Kamerdebat.

De commissie ontving tot slot twee briefings. De eerste briefing betrof de spionagedreiging tegen de telecomsector door een statelijke actor, een onderwerp dat ook in 2019 en 2020 meerdere keren aan de orde was geweest in de commissievergaderingen. Deze briefing werd op initiatief van de AIVD gegeven, naar aanleiding van recente mediaberichten. Zoals toegezegd in de vergadering van 11 februari, ontving de commissie verder een briefing van de MIVD over ISIS in Syrië. Deze briefing ging in op de strategische en militaire intenties van ISIS, de capaciteit en het strategisch leiderschap van ISIS, de situatie in de vluchtelingenkampen,

en tot slot op de verwachtingen voor de komende jaren ten aanzien van de veiligheidsdreiging die ISIS vormt.

27 mei 2021

Reguliere vergadering

Op 27 mei 2021 kwam de commissie bijeen voor een reguliere vergadering met de Ministers van BZK en J&V. Omdat de Minister van Defensie afwezig was, nam de Minister van BZK waarvoor wat betreft de MIVD-onderwerpen. Tijdens deze vergadering kwamen de geheime jaarverslagen van de beide diensten en het DTN van de NCTV uitvoerig aan bod. De actualiteitenbrieven werden vanwege tijdsgebreke doorgeschoven naar de volgende vergadering.

Naar aanleiding van het geheime jaarverslag van de MIVD sprak de commissie over de informatiepositie van de dienst in bepaalde landen. Zo vroeg de commissie naar de gevolgen van de prioritering van bepaalde landenonderzoeken, en of de MIVD ten aanzien van de landen waar beperkt op ingezet kon worden via partnerdiensten aan inlichtingen kon komen. De commissie stelde voor een werkbezoek te plannen om nader geïnformeerd te worden over de contraproliferatie onderzoeken naar Iran en Pakistan, twee landen die ook ter sprake kwamen tijdens de vergadering.⁸

De commissie vroeg daarnaast om nadere informatie over een in het jaarverslag genoemde operationele activiteit van een buitenlandse inlichtingenofficier, die door de MIVD was waargenomen. Ook stelden commissieleden vragen over specifieke cyberaanvallen en de data die daarbij buit is gemaakt. De MIVD lichtte deze cyberaanvallen toe, en schetste de bredere ontwikkelingen op dit gebied.

Ook het geheime jaarverslag van de AIVD werd besproken. Commissieleden vroegen onder andere naar het niet behalen van bepaalde GA-doelstellingen, en hoe en in hoeverre die doelstellingen alsnog gehaald konden worden. Daarnaast zijn er zorgen omtrent ontwikkelingen binnen het rechts-extremisme in het digitale domein besproken. Voor wat betreft de dreiging die uitgaat van terugkeerders en jihadisten die vrijkomen, zegde de AIVD toe een volgende vergadering een briefing te geven over jihadistische activiteiten in Nederland.⁹ Ook kwam de inlichtingenpositie van de diensten in een bepaald land aan bod. De commissie sprak verder over Russische inlichtingenofficieren die onder een diplomatieke dekmantel werken, en over de vraag wat Nederland hiertegen zou kunnen en moeten doen. De Minister van BZK zegde toe hier op een later moment op terug te komen.

Naast de geheime jaarverslagen werd het geheime DTN54 besproken. Naar aanleiding van berichtgeving over een steekincident op de TA, besteedde de commissie aandacht aan de TA's. Ook besprak de commissie ontwikkelingen met betrekking tot een rechts-extremistische groep en een andere (nieuwe) generatie rechts-extremisten. Tot slot sprak de commissie uitgebreid over de ondermijnende boodschap in enkele informele buitenschoolse lesprogramma's, en over wat er ten aanzien van dit onderwerp in het openbaar, dan wel vertrouwelijk, gedeeld zou kunnen worden. Benadrukt werd dat het van belang is scherp te blijven houden wat openbaar gedeeld kan worden, ten behoeve van het openbare debat.

⁸ Dit werkbezoek heeft in februari 2022 plaatsgevonden.

⁹ Deze briefing is omgezet in een werkbezoek, welke op 13 juni 2022 heeft plaatsgevonden.

Tegelijkertijd werd gesteld dat informatie die geheim is, ook geheim moet blijven en als zodanig behandeld moet worden in de commissie.

Vergadering in besloten kring

De commissie sprak opnieuw over eventuele uitbreiding van de commissie. Besloten werd de balans opnieuw op te maken na het zomerreces.

Naar aanleiding van de bespreking van het DTN in de reguliere vergadering, sprak de commissie haar zorgen uit over de dreiging op enkele onderwerpen en de vraag in hoeverre informatie gederubriceerd kon worden ten behoeve van het openbare debat. Omdat ten aanzien van het DTN niet alle vragen in de vergadering van 27 mei aan bod waren gekomen, werd besloten het DTN in de volgende vergadering opnieuw te agenderen. Daarnaast werd besloten een werkbezoek in te plannen met de NCTV, met aandacht voor de totstandkoming van het DTN. Dit werkbezoek heeft op 13 september 2021 plaatsgevonden.

17 juni 2021

Vergadering in besloten kring

In besloten kring besprak de commissie mogelijke onderwerpen voor nog in te plannen werkbezoeken. Verder besloot de commissie voorafgaande aan een reguliere vergadering waar grotere vergaderstukken op de agenda staan, in besloten kring bijeen te komen om de agenda voor te bespreken.

Gesprek met de Algemene Rekenkamer

Onderwerp van gesprek was het *Rapport Slagkracht AIVD en MIVD* van de Algemene Rekenkamer, naar de gevolgen van de implementatie van de Wiv 2017 voor de slagkracht van de AIVD en de MIVD.¹⁰ Het betrof een openbaar rapport, dat door de Algemene Rekenkamer werd toegelicht op die onderdelen die niet in de openbaarheid besproken konden worden. De commissie sprak met de Algemene Rekenkamer over het spanningsveld tussen openbaar en niet-openbaar, en de mogelijkheden de genoemde voorbeelden al dan niet vertrouwelijk breder met de Kamer te delen.

Reguliere vergadering

Op 17 juni 2021 kwam de commissie ook bijeen voor een reguliere vergadering met de Minister van BZK, de Minister van Defensie en de Minister van J&V.

Omdat ten aanzien van het DTN niet alle vragen in de vergadering van 27 mei aan bod waren gekomen, stond het DTN opnieuw geagendeerd. De commissie sprak wederom over de TA's, over de mogelijke risico's die uitgaan van gedetineerden op de TA's na vrijlating en hoe hiermee om te gaan. De AIVD en NCTV lichtten dit toe, voor zover het geheime informatie betrof. Tot slot verzocht de commissie een briefing over de strategie van de AIVD ten opzichte van de jihadistische beweging in Nederland.¹¹

Naar aanleiding van het gesprek met de Algemene Rekenkamer voorafgaand aan de reguliere vergadering, besprak de commissie het *Rapport Slagkracht AIVD en MIVD* met de Ministers van BZK en Defensie. De commissie sprak met de Ministers over de wijze waarop de urgentie voor

¹⁰ Kamerstuk 29 924, nr. 210 (bijlagen).

¹¹ Deze briefing is omgezet in een werkbezoek, welke op 13 juni 2022 heeft plaatsgevonden.

dit vraagstuk beter inzichtelijk zou kunnen worden gemaakt, bijvoorbeeld door de vaste Kamercommissies hierover vertrouwelijk bij te praten. De commissie besloot dit onderwerp een volgende keer opnieuw te agenderen.

De Minister van Defensie en de Directeur MIVD (hierna: DMIVD) informeerde daarnaast de commissie op haar verzoek over de ontwikkelingen rondom de internationale oplossing voor wat betreft het satellietgrondstation NSO in Burum.¹²

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD stelde de commissie opnieuw vragen over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land, en welke informatie daarvan openbaar kan.¹³ Daarnaast vroeg de commissie naar de aankomende verkiezingen in Iran en de mogelijke impact daarvan op de regio. De Directeur-Generaal AIVD (hierna: DG AIVD) zegde toe hier op een later moment uitgebreider op terug te komen. Ook werd er gesproken over het toenemende aantal cyberaanvallen en hacks door bepaalde landen. Voor wat betreft de ontwikkelingen ten aanzien van rechts-extremisme, sprak de DG AIVD zijn zorgen uit over de toename van het accelerationisme in Nederland. Hij zegde toe daar een briefing over te geven in de volgende vergadering. Tot slot bracht de Minister van BZK naar aanleiding van een verwachte uitzending van Argos een casus ter sprake die in 2018 op verschillende momenten in de commissie besproken was. Het betrof de zogeheten «casus Iran», over aanwijzingen van de AIVD voor de betrokkenheid van Iran bij de moord op Ahmad Nissi in 2017.¹⁴ Informatie die de Minister vervolgens deelde, had volgens de commissie in 2018 al met haar moeten worden gedeeld. De commissie vroeg daarom om een nadere, schriftelijke duiding van de casus.

1 juli 2021

Vergadering in besloten kring

De commissie sprak in besloten kring over de casus Iran, die aansluitend in de reguliere vergadering ook met de Minister van BZK besproken zou worden. Naar aanleiding van een brief van de Minister van BZK over deze casus, deelden de leden de mening dat de commissie in 2018 onvolledig was geïnformeerd door het kabinet.

Daarnaast besloot de commissie voortaan voorafgaand aan iedere reguliere vergadering een half uur in besloten kring te vergaderen, met als doel de agenda en de te behandelen vergaderstukken voor te bespreken. Tot slot besprak de commissie de wens om de TIB en eventueel de Evaluatiecommissie Wiv (Jones-Bos) uit te nodigen om van gedachten te wisselen over de knelpunten onder de huidige Wiv.

Reguliere vergadering

Op 1 juli 2021 kwam de commissie bijeen voor een reguliere vergadering met de Minister van BZK. De Ministers van Defensie en J&V waren verhinderd.

¹² In de vergadering van 4 april 2019 vroeg de commissie geïnformeerd te blijven worden over de ontwikkelingen rondom de internationale oplossing aangaande het satellietgrondstation NSO in Burum. De Minister van Defensie zegde dit toe.

¹³ Dit onderwerp kwam ook ter sprake in de vergaderingen van 4 april, 29 mei, 20 juni, 3 oktober, 9 oktober en 13 november 2019, en in de vergadering van 30 januari 2020. Zie de Jaarverslagen van de commissie van 2019 (Kamerstuk 35 309, nr. 1) en 2020 (Kamerstuk 35 810, nr. 1).

¹⁴ Deze casus is voor het eerst besproken in de vergadering van 4 april 2018. Daarna kwam deze casus ook ter sprake op 17 april, 31 mei, 28 juni en 5 juli 2018. Zie het Jaarverslag van de commissie 2018 (Kamerstuk 35 185, nr. 1).

Naar aanleiding van de vergadering van 27 mei en de daaropvolgende brief van de Minister van BZK, werd een uitgebreidere toelichting gegeven door de Minister van BZK en de DG AIVD op de casus Iran. Commissieleden vroegen specifiek door over de informatievoorziening aan de Kamer, die volgens hen onvolledig was geweest. De commissie benadrukte dat zij zo open en transparant mogelijk geïnformeerd dient te worden, zodat de commissie haar controlerende taak namens de Kamer zo goed mogelijk kan uitvoeren. De Minister van BZK gaf aan dat het nooit de intentie is geweest om de commissie niet te informeren. Aan de wijze van informeren lagen in de aan de commissie verzonden brief bekende overwegingen ten grondslag.

Tijdens deze vergadering werden ook de eerste voortgangsrapportages voor 2021 van de diensten besproken. Ten aanzien van de voortgangsrapportage van de MIVD, vroeg de commissie onder meer naar de veranderende activiteiten van de MIVD met betrekking tot Afghanistan, naar rechts-extremisme onder sollicitanten binnen de krijgsmacht, naar de gevolgen van Covid-19 voor het werk van de MIVD, en naar het zicht van de dienst op de cyberactiviteiten van China. Ook werd gesproken over economische veiligheid in Nederland in brede zin. Een commissielid verzocht een briefing over risico's in het kader van economische veiligheid, om een breder beeld te krijgen van de mate van deze dreiging. Daarop zegde de DMIVD toe een briefing te geven over dit onderwerp.¹⁵

Naar aanleiding van de voortgangsrapportage van de AIVD, werd onder andere gesproken over de benodigde extra investeringen in technologie en dataverwerking bij beide diensten. De DG AIVD lichtte toe dat de diensten werken aan een gezamenlijk dataplatform. Ook werden vragen gesteld over de inlichtingenpositie van de dienst met betrekking tot Wit-Rusland en de Baltische Staten.

Tot slot kwam ook de Wiv 2017 aan bod en de constatering van de diensten dat de (interpretatie van de) Wiv 2017 leidt tot beperkingen in het onderzoek naar de dreiging van landen met een offensief cyberprogramma tegen Nederland. De commissie vroeg de diensten een volgende keer concreet aan te geven welke knelpunten er zijn.

Wegens tijdsgebrek werden de actualiteitenbrieven van de AIVD en de MIVD doorgeschoven naar de volgende vergadering.

Afsluitend gaven de DG AIVD en de plaatsvervangend NCTV een briefing over rechts-extremisme. Daarbij gingen zij specifiek in op de relatief nieuwe dreiging voor Nederland van accelerationistische netwerken. Commissieleden vroegen in reactie op de briefing onder andere naar de connectie met psychosociale problematiek onder deze groepen, de manier waarop de diensten hierop anticiperen en naar de mogelijke toename van dit fenomeen.

9 september 2021

Op 9 september 2021 kwam de commissie bijeen voor een extra vergadering met de Minister van BZK, de Minister van Defensie en de Minister van J&V, naar aanleiding van de situatie in Afghanistan. Voorafgaand aan deze extra vergadering had de commissie enkele vragen voorgelegd aan de Ministers.

¹⁵ Deze briefing is omgezet in een werkbezoek, dat naar verwachting in 2022 plaatsvinden.

De commissie benadrukte in deze vergadering geïnformeerd te willen worden over datgene dat niet publiek gedeeld kon worden. De DMIVD gaf een uitgebreide toelichting op de tijdlijn van de gebeurtenissen in Afghanistan, aan de hand van de inlichtingenpositie van de MIVD. Daarnaast gingen de DMIVD, de DG AIVD en de NCTV in op de door de commissie gestelde vragen. Door de commissie werd doorgevraagd op de inlichtingenpositie van de diensten in Afghanistan.

Daarnaast vroeg een commissielid waarom een bepaald (ander) land niet was opgenomen in de GA I&V. Dit commissielid vroeg de Ministers de intentie om dit land wel op te nemen in de GA, schriftelijk mede te delen aan de commissie.

16 september 2021

Vergadering in besloten kring

Omdat de commissie niet compleet was, werd voorgesteld alle agendapunten door te schuiven naar de vergadering in besloten kring van 30 september.

Reguliere vergadering

Op 16 september 2021 kwam de commissie bijeen voor een reguliere vergadering met de Minister van BZK en de Minister van J&V. Omdat de Minister van Defensie afwezig was, nam de Minister van BZK waar voor wat betreft de MIVD-onderwerpen.

In deze vergadering stond het staatsgeheim gerubriceerde CSBN 2021 centraal. De NCTV gaf een toelichting op dit rapport, en ging daarbij onder andere in op de intenties van statelijke actoren die spionageaanvallen uitvoeren, hun motivatie daarvoor en de gegevens die bij dergelijke aanvallen kunnen worden buitgemaakt. De diensten gaven inzicht in de wijze waarop zij onderzoek doen naar deze aanvallen en de cybercapaciteiten van deze landen.

De commissie besteedde in deze vergadering opnieuw aandacht aan de Wiv 2017. De commissie vroeg de diensten waar de Wiv 2017 specifiek in de weg zit, of er een potentieel risico voor de nationale veiligheid is, en of er mogelijke tussenoplossingen zijn in aanloop naar een noodzakelijke wetswijziging.¹⁶

30 september 2021

Vergadering in besloten kring

In de vergadering in besloten kring sprak de commissie over de door de diensten gemelde knelpunten van de Wiv. De commissie besloot gesprekken in te plannen met de diensten, de CTIVD, de TIB en eventueel de evaluatiecommissie Jones-Bos om verder van gedachten te wisselen. Daarnaast sprak de commissie over haar werkwijze, onder andere over de opzet van de reguliere vergaderingen, en over de wens een gevraagde briefing over de strategie van de AIVD ten opzichte van de jihadistische beweging in Nederland om te zetten in een werkbezoek.

¹⁶ De Minister van BZK informeerde de Kamer in een brief d.d. 5 juli 2021 over de vervolgstappen van het wetsvoorstel tot wijziging van de Wiv 2017. Kamerstuk 34 588, nr. 90 (Kamerbrief).

Gesprek met Algemene Rekenkamer

In een gesprek met de Algemene Rekenkamer stonden de begrotingsbrieven van de AIVD en de MIVD centraal. De President van de Algemene Rekenkamer gaf aan dat het een verbetering is dat de commissie sinds een aantal jaar de begrotingsbrieven van de diensten ontvangt, en dat deze ook tijdig in de commissie worden behandeld. Ten aanzien van de begrotingsbrieven van 2022, lichtte hij toe wat hem opviel en welke informatie volgens hem nog ontbrak. Ook kondigde de Algemene Rekenkamer een nieuw onderzoek aan.

Reguliere vergadering

Op 30 september 2021 kwam de commissie bijeen voor een vergadering met de Minister van BZK, de Minister van Defensie en de Minister van J&V.

Deze vergadering ving aan met de begrotingsbrieven van de diensten. De commissie besprak de toenemende samenwerking tussen de diensten, en wat dit betekent voor de kostenverdeling en de (verdeling van) ministeriële verantwoordelijkheid. De commissie vroeg daarnaast naar de gevolgen voor de kosten nu de gezamenlijke huisvesting van de diensten op de Frederikkazerne niet doorgaat.¹⁷ De Minister van BZK zegde toe hierop terug te komen, voor zover dit niet in de openbaarheid gedeeld kan worden. De commissie informeerde verder naar waar extra middelen in bepaalde onderzoeken voor gebruikt zouden worden. Ook werd in deze vergadering opnieuw stilgestaan bij de door de diensten gesignaleerde knelpunten in de Wiv 2017.

Op de agenda stond daarnaast een brief van de Ministers van BZK en Defensie over het niet expliciet opnemen van een bepaald land in de Geïntegreerde Aanwijzing. Hierom was door een commissielid gevraagd in de extra vergadering van 9 september. De commissie gaf aan dat de brief niet voldeed aan het verzoek dat toen was gedaan. De Minister van BZK zegde toe de commissie een nieuwe brief te doen toekomen.

De commissie besprak ook een brief van de Ministers van BZK en Defensie waarin nadere duiding werd gegeven van openbare berichtgeving over Pegasus-hacksoftware. In de vergadering beantwoordde de Minister van BZK een aantal vragen die gesteld waren in het publieke debat, maar die zij niet in de openbaarheid kon antwoorden.¹⁸

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD, sprak de commissie onder andere over de activiteiten van Rusland bij de Poolse grens. Gevraagd werd hoe dit geduid moest worden. De DMIVD gaf een toelichting op de inlichtingenpositie van de dienst.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD, sprak de commissie onder andere uitgebreid over de aanhoudingen in Eindhoven op donderdag 23 september 2021, waarbij negen jihadisten waren aangehouden op verdenking van het voorbereiden op een terroristisch misdrijf.¹⁹ De DG AIVD gaf een toelichting op het onderzoek van de dienst dat uiteindelijk leidde tot de aanhoudingen.

¹⁷ De Ministers van BZK en Defensie informeerden de Kamer per brief d.d. 4 juni 2021 over de gezamenlijke huisvesting van de AIVD en de MIVD. Kamerstuk 29 924, nr. 227 (Kamerbrief).

¹⁸ Kamerstuk 35 810, nr. 4028.

¹⁹ Zie o.a. Politie.nl, 24 september 2021, «Negen aanhoudingen vanwege voorbereiden terroristisch misdrijf».

Tot slot zegde Minister van BZK op verzoek van de commissie een brief toe over een applicatie die door de diensten wordt gebruikt.

12 oktober 2021

Vergadering in besloten kring

Op 12 oktober 2021 kwam de commissie bijeen voor een besloten vergadering. Hier wisselden de commissieleden nader van gedachten over de eerder besproken knelpunten in de Wiv 2017.

11 november 2021

Reguliere vergadering

Op 11 november 2021 kwam de commissie bijeen voor een vergadering met de Ministers van BZK, Defensie en J&V.

Op verzoek van een afwezig commissielid, schoof de commissie de bespreking van het DTN nr. 55 door naar de volgende vergadering. Met de Ministers van BZK en Defensie sprak de commissie nader over de knelpunten in de Wiv 2017.

Verder werd in deze vergadering de gevraagde brief met nadere informatie over een applicatie die door de diensten wordt gebruikt besproken, en een brief van de Minister van BZK over berichtgeving over de arrestatie van een Nederlander in Kabul, die in sommige mediaberichten werd gelinkt aan een aanslag door ISIS op een ziekenhuis in Kabul.

Vergadering in besloten kring

Na afloop van de vergadering sprak de commissie in besloten kring. Besloten werd de CTIVD en de TIB afzonderlijk van elkaar uit te nodigen voor een gesprek om van gedachten te wisselen over de knelpunten in de Wiv 2017.

25 november 2021

Gesprek met CTIVD

In een gesprek met de CTIVD stond de Wiv 2017 op de agenda, en de geheime bijlage bij een toezichtsrapport van de CTIVD over het verstrekken van persoonsgegevens aan buitenlandse diensten met een verhoogd risicoprofiel door de AIVD en de MIVD.²⁰ Daarnaast werd een CTIVD-rapportage in het kader van toezicht op detectiedienstverlening door de AIVD en de MIVD besproken.²¹

Gesprek met TIB

Ook met de TIB besprak de commissie de Wiv 2017, waaronder een brief van de TIB over dit onderwerp.

Reguliere vergadering

Op 11 november 2021 kwam de commissie bijeen voor een vergadering met de Ministers van BZK, Defensie en J&V.

²⁰ Kamerstuk 29 924, nr. 221 (bijlagen).

²¹ Zie ook het Jaarverslag 2021 van de CTIVD, (p. 13–14), raadpleegbaar op www.ctivd.nl.

In het kader van het DTN nr. 55 vroeg een lid naar de informatiepositie van de AIVD op een specifiek onderdeel. Ook sprak de commissie nader met de diensten en de Ministers van BZK en van Defensie over de Wiv 2017.

Verder stonden de eerdergenoemde stukken van de CTIVD op de agenda: de geheime bijlage bij een toezichtsrapport van de CTIVD over het verstrekken van persoonsgegevens aan buitenlandse diensten met een verhoogd risicoprofiel door de AIVD en de MIVD, en de rapportage in het kader van toezicht op detectiedienstverlening door de AIVD en de MIVD.

In deze vergadering werd daarnaast aandacht besteed aan de voortgangsrapportages van de diensten. Met betrekking tot de voortgangsrapportage van de AIVD vroeg de commissie onder andere naar de inzet van bepaalde middelen, het voorzitterschap van Nederland van Club de Berne, cyberaanvallen op Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen, de inlichtingenpositie op een bepaald land en het niet realiseren van bepaalde doelstellingen. Naar aanleiding van de voortgangsrapportage van de MIVD, stelde de commissie vragen over het niet behalen van een doelstelling op een bepaald land, en de prioritering bij de MIVD.